

TEMATIKA

1. Bevezetés Előzmények. A két világháború közötti gazdaság és társadalom főbb vonásai

Irodalom: GYÁNI Gábor–KÖVÉR György 2003. Magyarország társadalomtörténete a reformkortól a második világháborúig. 2. kiadás. Osiris Kiadó, Budapest, különösen 189–362. A könyv fejezetei végén további részletező irodalomjegyzék olvasható. ■ HONVÁRI János (szerk.) 1996. Magyarország gazdaságtörténete a honfoglalástól a 20. század közepéig. 2. kiadás. Aula Kiadó, Budapest. ■ HONVÁRI János 2006. XX. századi magyar gazdaságtörténet. Aula Kiadó, Budapest. ■ ROMSICS Ignác 2005. Magyarország története a XX. században. 3. javított és bővített kiadás. Osiris Kiadó, Budapest, különösen: 154–222. (Osiris Tankönyvek) ■ SZEKFÚ Gyula [1934]. Három nemzedék és ami utána következik. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest. ■ TIMÁR Lajos 1986. A gazdaság térszerkezete és a városhálózat néhány sajátossága a két világháború közötti Magyarországon. MTA RKK, Pécs. ■ WEIS István 1930. A mai magyar társadalom. Magyar Szemle Társaság, Budapest. (Magyar Szemle Könyvei, 2.) ■ WEIS István [1931]. Hova? A magyar jövő útja. A szerző kiadása, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. nyomása, Budapest.

2. Hatalmi átrendeződés I. Demokratizálódás (1945–46). A második világháború utolsó napjai, „vesztések”. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány politikája. Pártok és pártprogramok. Az 1945. évi parlamenti választások. A Tildy-kormány, az államforma kérdése.

Irodalom: BIHARI Mihály 2005. Magyar politika 1944–2004. Politikai és hatalmi viszonyok. Osiris Kiadó, Budapest. (Osiris Tankönyvek) ■ GYARMATI György 2011. A Rákosi-korszak. Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1945–1956. ÁBTL–Rubicon, Budapest. ■ KALMÁR Melinda 2014. Történelmi galaxisok vonzásában. Magyarország és a szovjetrendszer 1945–1990. Osiris Kiadó, Budapest. ■ ROMSICS Ignác 2005. Magyarország története a XX. században. 3. javított és bővített kiadás. Osiris Kiadó, Budapest. (Osiris Tankönyvek) ■ VIGH Károly 1991. Tildy Zoltán életútja. Tevan Kiadó, Békéscsaba.

3. Hatalmi átrendeződés II. Presztalinizálás (1946–47) és sztalinizálás (1948–52). „Szalámitaktika”, internálótáborok, „B-listázás”. Az 1947. évi választások. A párizsi békeszerződés. A „fordulat éve” vs. a „fordulatok éve”. A Pártállam felépítése, működése. ÁVO (1946–49).

Irodalom: BIHARI Mihály 2005. Magyar politika 1944–2004. Politikai és hatalmi viszonyok. Osiris Kiadó, Budapest. (Osiris Tankönyvek) ■ GYARMATI György 2011. A Rákosi-korszak. Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1945–1956. ÁBTL–Rubicon, Budapest. ■ KALMÁR Melinda 2014. Történelmi galaxisok vonzásában. Magyarország és a szovjetrendszer 1945–1990. Osiris Kiadó, Budapest. ■ MÜLLER Rolf 2012. Politikai Rendőrség a Rákosi-korszakban. Jaffa Kiadó, Budapest. ■ ROMSICS Ignác 2005. Magyarország története a XX. században. 3. javított és bővített kiadás. Osiris Kiadó, Budapest. (Osiris Tankönyvek) ■ ROMSICS Ignác 2006. Az 1947-es párizsi békeszerződés. Osiris Kiadó, Budapest.

4. Gazdaság I.

A háborút követő gazdasági helyzet főbb vonásai: infláció, stabilizáció (1945–46). Gazdasági újjáépítés, a „kommunista balra át” a gazdaságban: az első hároméves (1947–49). A „vas és acél országa”: az első öt éves terv (1950–54). A tervutasításos rendszer mechanizmusa. A sztahanovista mozgalom.

Irodalom: BARTKE István 1996. A második világháború utáni gazdasági folyamatok. In Perczel György (szerk.) Magyarország társadalmi-gazdasági földrajza. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 1996. 102–136. ■ BEREND T. Iván 1988. A magyar gazdasági reform útja. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. ■ GYARMATI György 2011. A Rákosi-korszak. Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1945–1956. ÁBTL–Rubicon, Budapest. ■ HONVÁRI János 2006. XX. századi magyar gazdaságtörténet. Aula Kiadó, Budapest. ■ RÁKOSI Máttyás 1951. A békéért és a szocializmus építéséért. Szikra Kiadó, Budapest. ■ RÁNKI György 1963. Magyarország gazdasága az első 3 éves terv időszakában (1947–1949). Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. ■ ROMSICS Ignác 2005. Magyarország története a XX. században. 3. javított és bővített kiadás. Osiris Kiadó, Budapest. (Osiris Tankönyvek) ■ ROMSICS Ignác 2008. Félperifériától a félperifériáig. In Uő: Történelem, történetírás, hagyomány. Tanulmányok és cikkek, 2002–2008. Osiris Kiadó, Budapest.

5. Gazdaság II.

Földreform. A földkérdés 1945 után. A mezőgazdaság átszervezése: a téjesítés első hulláma (1948–56). Agitációs mozgalom, a beszolgáltatási rendszer. Kulákkérdés.

Irodalom: ERDMANN Gyula 1992. Begyűjtés, Beszolgáltatás Magyarországon 1945–1956. Művelődési és Közoktatási Minisztérium és Békés Megyei Levéltár, [Budapest–Gyula]. ■ FARKAS Gyöngyi 2015. Irén szerint a világ. Egy szatmári parasztasszony története. Korall 60, 111–139. ■ GYARMATI György 2011. A Rákosi-korszak. Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1945–1956. ÁBTL–Rubicon, Budapest. ■ HONVÁRI János 2006. XX. századi magyar gazdaságtörténet. Aula Kiadó, Budapest. ■ RÁKOSI Máttyás 1951. A békéért és a szocializmus építéséért. Szikra Kiadó, Budapest. ■ Ö. KOVÁCS József 2012. A paraszti társadalom felszámolása a kommunista diktatúrában. A vidéki Magyarország politikai társadalomtörténete 1945–1965. Korall, Budapest. ■ Ö. KOVÁCS József 2012. A paraszti társadalom felszámolása a kommunista diktatúrában. A vidéki Magyarország politikai társadalomtörténete 1945–1965. Korall, Budapest. (Korall Társadalomtörténeti Monográfiák, 3.) ■ Ö. KOVÁCS József 2015. Vidéki Magyarország 1945–1970. Dokumentumok földről, hatalomról, emberi sorsokról. Balassi–Korall, Budapest. ■ ROMSICS Ignác 2005. Magyarország története a XX. században. 3. javított és bővített kiadás. Osiris Kiadó, Budapest. (Osiris Tankönyvek) ■ SZAKÁCS Sándor 1998. A földreformtól a kollektivizálásig 1945–1956. In: Gunst Péter (szerk.) A magyar agrártársadalom a jobbágyság felszabadításától napjainkig. Napvilág Kiadó, Budapest, 1998. 283–343. pp. ■ VARGA Zsuzsanna 2001. Politika, paraszti érdekérvényesítés és szövetkezetek Magyarországon 1956–1967. Napvilág Kiadó, Budapest. ■ ZÁVADA Pál 1986. Kulákkérés. Dokumentumok és kommentárok egy parasztgazdaság történetéhez. Művelődés kutató Intézet, Budapest.

6. Gazdaság III.

Gazdaság a Kádár-korszakban. A tervutasításos rendszer reformja

Irodalom: BARTKE István 1996. A második világháború utáni gazdasági folyamatok. In Perczel György (szerk.) Magyarország társadalmi-gazdasági földrajza. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest 1996. 102–136. ■ BEREND T. Iván 1988. A magyar gazdasági reform útja. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest. ■ GYARMATI György 2011. A Rákosi-korszak. Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1945–1956. ÁBTL–Rubicon, Budapest. ■ HONVÁRI János 2006. XX. századi magyar gazdaságtörténet. Aula Kiadó, Budapest. ■ ROMSICS Ignác 2005. Magyarország története a XX. században. 3. javított és bővített kiadás. Osiris Kiadó, Budapest. (Osiris Tankönyvek) ■ ROMSICS Ignác 2008. Félperifériától a félperifériáig. In Uő: Történelem, történetírás, hagyomány. Tanulmányok és cikkek, 2002–2008. Osiris Kiadó, Budapest.

7. Településpolitika I.

Településszerkezet átalakulása. Az állami településpolitika periodizálása, főbb vonásai. A Településhálózat-fejlesztési Konceptió (1951) és az Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptió (1971). Urbanizáció, dezurbanizáció, szuburbanizáció.

Irodalom: BELUSZKY Pál 2003. Magyarország településföldrajza (általános rész). Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 207–255. ■ ENYEDI György 1988. A városnövekedés szakaszai. Akadémiai Kiadó, Budapest. ■ HAJDÚ Zoltán 2005. Magyarország közigazgatási földrajza. (2. javított kiadás) Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 163–221. ■ Magyarország nemzeti atlasza 1967. Főszerk. Radó Sándor. Kartográfiai Vállalt, Budapest. ■ Magyarország nemzeti atlasza 1989. A szerkesztőbizottság elnöke: Pécsi Márton. Kartográfiai Vállalt, Budapest.

8. Településpolitikai II. Szocialista iparvárosok meghatározása, országos térszerkezete. Sztálinváros: a tervezett és a nőtt város, a helyi társadalom szerkezete, egészségügyi viszonyok és közbiztonság.

Irodalom: BELUSZKY Pál 2003. Magyarország településföldrajza (általános rész). Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 207–255. ■ GERMUSKA Pál 2003. Ipari város, új város, szocialista város. *Korall* 11–12, Május, 239–259 ■ HAJDÚ Zoltán 2005. Magyarország közigazgatási földrajza. (2. javított kiadás) Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 163–221. ■ HORVÁTH Sándor 2004. A kapu és a határ: mindennapi Sztálinváros. MTA Történettudományi Intézete, Budapest. (Társadalom- és Művelődéstörténeti Tanulmányok, 34.) ■ Magyarország nemzeti atlasza 1967. Főszerk. Radó Sándor. Kartográfiai Vállalt, Budapest. ■ Magyarország nemzeti atlasza 1989. A szerkesztőbizottság elnöke: Pécsi Márton. Kartográfiai Vállalt, Budapest.

9. Demográfia, kisebbségek Az ország demográfiai szerkezetének átalakulása (fertilitás, mortalitás, természetes szaporodás és fogyás). „Ratkó-korszak”? Emberveszteség a 20. század második felében. Kisebbség és etnikum.

Irodalom: TOMKA Béla 2009. Európa társadalomtörténete a 20. században. Osiris Kiadó, Budapest. ■ VALUCH Tibor 2005. Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Osiris Kiadó, Budapest. (Osiris Tankönyvek.) ■ VALUCH Tibor 2013. Magyar hétköznapok. Fejezetek a mindennapi élet történetéből a második világháborútól az ezredfordulóig. Napvilág Kiadó, h. n. ■ VALUCH Tibor 2015. A jelenkori magyar társadalom. Osiris Kiadó, Budapest. (A Mai Magyarország)

10. Társadalomszerkezet I. A Ferge-modell és az L-modell. Társadalmi és földrajzi mobilitás.

Irodalom: DÖVÉNYI Zoltán 2009. A belső vándormozgalom Magyarországon: folyamatok és struktúrák. Statisztikai Szemle 87, 7–8, 748–762. ■ FERGE Zsuzsa 1969. Társadalmunk rétegződése: elvek és tények. Közgazdasági és Jogi Kiadó, Budapest. ■ Kolosi Tamás 1983. Struktúra és egyenlőtlenség. Kossuth Könyvkiadó, Budapest. ■ KOLOSI Tamás 1987. Tagolt társadalom. Gondolat Kiadó, Budapest. ■ VALUCH Tibor 2005. Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Osiris Kiadó, Budapest. (Osiris Tankönyvek.) ■ VALUCH Tibor 2013. Magyar hétköznapok. Fejezetek a mindennapi élet történetéből a második világháborútól az ezredfordulóig. Napvilág Kiadó, h. n. ■ VALUCH Tibor 2015. A jelenkori magyar társadalom. Osiris Kiadó, Budapest. (A Mai Magyarország)

11. Társadalomszerkezet II. Az elit átalakulása. Nómenklatúra, káderek. A politikai-, gazdasági-, tudományos- és kulturális elit.

Irodalom: HUSZÁR Tibor 2007. Az elitől a nómenklatúráig. Az intézményesített káderpolitika kialakulása Magyarországon (1945–1989). Corvina Tudástár. Corvina Kiadó Kft., Budapest ■ RIGÓ Róbert 2014. Elitváltások évtizede Kecskeméten (1938–1948). Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára és Kronosz Kiadó, Budapest–Pécs. (Közelmúltunk Hagyatéka Sorozat) ■ VALUCH Tibor 2005. Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében. Osiris Kiadó, Budapest. (Osiris Tankönyvek.) ■ VALUCH Tibor 2013. Magyar hétköznapok. Fejezetek a mindennapi élet történetéből a második világháborútól az ezredfordulóig. Napvilág Kiadó, h. n. ■ VALUCH Tibor 2015. A jelenkori magyar társadalom. Osiris Kiadó, Budapest. (A Mai Magyarország)

12. Számonkérés Online zárthelyi dolgozat a kurzus félévi anyagából

Debrecen, 2021. február 1.

Dr. Szilágyi Zsolt
egyetemi adjunktus